

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

สภาวะการณ์ของโลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและเกิดการแข่งขันสูง มีพัฒนาการทางด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ล้ำสมัย ซึ่งประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกจึงไม่พ้นที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันที่รุนแรงนี้ โดยทำให้เกิดผลกระทบหลายด้าน อาทิ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมทางด้านกลยุทธ์รอบด้านในการบริหารการศึกษาทั้งการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน พัฒนาผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติ มีทักษะชีวิตที่จำเป็นตามความต้องการและสอดคล้องกับสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นกระบวนการการสร้างรากฐานและการพัฒนาบุคลากรซึ่งเป็นกำลังในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศไทยในปัจจุบันและต่อเนื่องไปในอนาคต การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาของไทยจึงต้องการผู้บริหารมืออาชีพ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องมีสมรรถนะในการบริหารการเปลี่ยนแปลงโดยต้องมีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะสำคัญที่จะทำให้การดำเนินการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องอย่างมากที่จะต้องมีการภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการมองไปในอนาคตและกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ รวมทั้งมีความสามารถกำหนดแผนกลยุทธ์เพื่อให้องค์การมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน รวมถึงมีกระบวนการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของประเทศไทยอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ (เอกชัย กี่สุขพันธ์ และคณะ. 2553 : 14) โดยในส่วนนโยบายและจุดเน้นตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาคอนในทุกระดับและทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคตตามแนวทางการพัฒนา “การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” และต่อยอดเป็นพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็น “วิถีนวัตกรรม วิถีคุณภาพ” ด้วยการสร้างภูมิคุ้มกัน การรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ และชีวิตวิถีปกติต่อไป มีการจัดการศึกษาที่มีความเสมอภาค มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ และการจัดการฐานข้อมูลมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารการจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งเสริมสนับสนุน พัฒนานวัตกรรมในการขับเคลื่อนบริหารจัดการ มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ผ่านกระบวนการที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ออนไลน์. 2565)

การเปลี่ยนแปลงบริบทของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลทำให้ครูยอมรับเทคโนโลยีนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จึงเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าไม่ใช่เรื่องง่ายโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของ สถานศึกษาที่มีความซับซ้อน และมีความท้าทาย หลากหลาย ดังเช่นสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษามีความจำเป็นต้องเข้าใจบริบทของสถานศึกษาในยุคนี้ที่สภาพแวดล้อมภายนอก (external environment) ได้เข้ามามีผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาอย่างมาก โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีที่เป็นทั้งปัจจัยเอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทั้งการเปลี่ยนแปลงในระดับต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของไทย นโยบายประเทศไทย 4.0 ของรัฐบาลที่ต้องการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศด้วยนวัตกรรม ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องใช้การศึกษา 4.0 ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศด้วยสิ่งเหล่านี้ ส่งผลกระทบทำให้สภาพแวดล้อมภายใน (internal environment) ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนในยุคดิจิทัล การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลครูในยุคดิจิทัล และเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเปลี่ยนแปลงตามไป (สุกัญญา แซ่มซ้อย. 2562 : 1) การเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการบริหารงานองค์กรจากรูปแบบเดิม ๆ ไปสู่การบริหารยุคใหม่ภายใต้ประเทศไทย 4.0 เป็นโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นการพัฒนาประเทศโดยนโยบายเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ดังนั้นต้องมีความเข้าใจ เข้าถึง จึงจะพัฒนาได้ โดยใช้ศักยภาพมนุษย์เป็นตัวนำขับเคลื่อนด้วยปัญญาของคน ต้องลงทุนให้มนุษย์เป็นผลผลิตที่ดีที่สุด ทุกคนได้รับโอกาสเท่าเทียมกันและอยู่อย่างยั่งยืน สถานศึกษาจึงเป็นแหล่งผลิตเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นพลังขับเคลื่อนของประเทศไทยให้มีความก้าวหน้าให้เป็นไทยแลนด์ 4.0 และยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นคนไทย 4.0 โดยมีเป้าหมายให้คนไทยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถ ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตาม มาตรฐานสากลและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ อย่างเป็นระบบ มีทักษะการทำงานที่พร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานและขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ การศึกษาในยุคปัจจุบันจึงเป็นการศึกษา 4.0 ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถสร้างผลงานที่เป็นผลผลิตออกมาให้ได้ และเป็นผลผลิตที่ดีมีคุณภาพด้วยพร้อมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ออนไลน์. 2565)

ผู้บริหารในยุคปัจจุบันต้องมีรูปแบบของความเป็นผู้นำที่เปลี่ยนแปลงไปและผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นรูปแบบของที่นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์กร (เนตรพัฒนา ยาวีราข. 2556 : 72) ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ต้องปรับเปลี่ยนทิศทาง วิธีการคิดและการบริหารแบบใหม่ที่สอดคล้องทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความพยายามในการวางแผนกลยุทธ์อย่างสมบูรณ์ที่ครอบคลุม ภารกิจและขอบข่ายทั้งหมดของสถานศึกษา ทำให้มีการนำเอาเรื่องของกระบวนการบริหารงาน โดยเฉพาะการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เข้ามาบูรณาการร่วมกันเป็นรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยผู้นำระดับสูงขององค์กรหรือผู้บริหาร ซึ่งเป็นบุคคลที่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ในทุกขั้นตอน (สุเทพ พงศ์ศิริวัฒน์. 2550 : 25) ผู้บริหารโรงเรียนจึงสมควรต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อกำหนดทิศทางของสถานศึกษาผ่านทางวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ต้องมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียน พิจารณาถึงความอยู่รอดของโรงเรียน ต่อไปในอนาคตท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงเพื่อบริหารและพัฒนาโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (กล้าศักดิ์ จิตต์สงวน และคณะ. 2557 : 201)

ประสิทธิผลของโรงเรียนจะเป็นเครื่องมือที่บ่งชี้ความสำเร็จของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดีว่าโรงเรียนได้ดำเนินการบริหารจัดการประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเพียงใด พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารจะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนหากผู้บริหารมีแนวทางการจัดการที่ดีหรือมีมาตรฐานย่อมส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและคุณภาพการศึกษาของนักเรียนความสามารถขององค์กรในการดำเนินงานเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ขององค์กรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพก่อให้เกิดผลดีหรือประโยชน์กับทั้งตัวบุคคลและองค์กรเป็นความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติในทางบวก (Positive Attitude) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาได้ (Adaptability) และความสามารถในการแก้ปัญหาสถานศึกษา (นิภาพร เหล็กทลี. 2559 : 79) ผลสำเร็จของโรงเรียนที่เกิดจากความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ผลลัพธ์ของงานที่สำเร็จมีประสิทธิภาพสูง โดยการร่วมมือของครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนในโรงเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ทำให้โรงเรียนมีความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมโรงเรียน และการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ดี รวมทั้งความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนได้อย่างคล่องแคล่วและเที่ยงตรง เป็นผลในการพัฒนาโรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่คาดหวังไว้สูง (ทองพัน เทียงวันนาที. 2555 : 44) การศึกษาควรเป็นไปในทิศทางที่มีคุณค่าต่อผู้เรียนต่อสังคมในทาง

สร้างสรรค์มากยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศให้ดำรงอยู่ในภาวะสังคมโลกที่แข่งขันอย่างรุนแรงในปัจจุบัน จึงควรเปลี่ยนกระแสนการศึกษาใหม่ให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติก่อให้เกิดรูปธรรมในการศึกษา ก่อให้เกิดผลผลิตขึ้นในวงการศึกษแล้วให้ผลผลิตนั้นเป็นผลผลิตในทางสร้างสรรค์ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. 2553 : 4) ดังนั้นการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิผลมีความสามารถในการจัดการสอนจนทำให้นักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยอยู่ในระดับสูงอบรมคุณธรรม จริยธรรม จนทำให้นักเรียนส่วนใหญ่มีผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาหมายความว่าพื้นที่ที่คณะรัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษา (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2562 : 102) นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายอีกว่า พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คือ พื้นที่การปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษาซึ่งเป็นพื้นที่ระดับจังหวัดที่สถานศึกษานำร่องสามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่โดยสามารถมีการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นคล่องตัว ไม่ต้องอิงกับกฎระเบียบที่ไม่จำเป็นหรือไม่เอื้อจากส่วนกลางมีกลไกการจัดการศึกษาระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม พื้นที่นวัตกรรมการศึกษานี้เป็นพื้นที่การปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษาในพื้นที่ระดับจังหวัดซึ่งสถานศึกษานำร่องสามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ได้มากยิ่งขึ้นสำหรับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อคิดค้นและพัฒนา นวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่อง และสร้างและพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคมในพื้นที่ (รัชดา ธนาดิเรก. ออนไลน์. 2565) โดยเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ (1) คิดค้นและพัฒนา นวัตกรรมการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน รวมทั้งเพื่อดำเนินการให้มีการขยายผลไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น (2) ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา (3) กระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น และ (4) สร้างและพัฒนากลไกในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์การจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในข้อ 4

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจึงเป็นพื้นที่ปฏิรูปการบริหารจัดการศึกษาในร่วมกันระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยจะ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ (1) การบริหารจัดการศึกษาในจังหวัด (2) การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษานำร่อง เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาควรดำเนินการตามมาตรา 20 ซึ่งพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ได้กำหนดหน้าที่และอำนาจไว้ให้คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาของแต่ละจังหวัด (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. 2562 : 102-120)

การวิจัยครั้งนี้จะแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิผล อีกทั้งยุคสมัยที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของไทย นโยบายประเทศไทย 4.0 ของรัฐบาลที่ต้องการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศด้วยนวัตกรรม ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องใช้การศึกษา 4.0 ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาควรมีการปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษาซึ่งเป็นพื้นที่ระดับจังหวัดที่สถานศึกษานำร่องสามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง โดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารและสถานศึกษานำไปใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาและกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนในจังหวัดระยองให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ วัตถุประสงค์การศึกษาจังหวัดระยอง ได้มีสารสนเทศที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับพฤติกรรม พัฒนาตนเอง พัฒนางานวิชาชีพ พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดี มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล การดำเนินงานด้านวิชาการบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำองค์ความรู้มาประยุกต์แก้ไขปัญหาให้การศึกษามีคุณภาพและผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง ปีการศึกษา 2565 จำนวน 14 โรงเรียน ครู จำนวน 850 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง, ออนไลน์, 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง ปีการศึกษา 2565 จำนวน 265 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 ; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 43) โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้สถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม

2. ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัวแปร ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง มี 3 ด้าน ดังนี้

2.1.1 ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร

2.1.2 ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

2.1.3 ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์

2.2 ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด ระยองมี 5 ด้าน ดังนี้

- 2.2.1 ด้านการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง
- 2.2.2 ด้านการพัฒนาให้นักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก
- 2.2.3 ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน
- 2.2.4 ด้านการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน
- 2.2.5 ด้านการพึงพอใจในงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 หมายถึง ความสำคัญสำหรับการบริหารสถานศึกษาที่สำคัญต้องมีความสามารถในการมองไปในอนาคตและกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ โดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ประกอบด้วย

1. การกำหนดทิศทางของสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางของสถานศึกษาสามารถบริหารงานโดยใช้ฐานข้อมูล ใช้เทคโนโลยี บูรณาการเทคนิค วิธีการต่าง ๆ มากำหนดให้เป็นแผนปฏิบัติการนำผลการดำเนินงานมาวิเคราะห์ข้อบกพร่องเพื่อกำหนด แนวทางแก้ไขพัฒนาที่มุ่งสู่อนาคตมีความคิดในเชิงรุก การสร้างแรงบันดาลใจให้เพื่อนร่วมงาน เกิดความคิดริเริ่ม การทำงาน การแก้ปัญหา มีทักษะและไหวพริบในการแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ สามารถสร้างเชื่อมโยงความรู้จากประสบการณ์เดิมและใหม่เข้าด้วยกัน ได้มีความรอบรู้ในสถานการณ์ สามารถวิเคราะห์นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างสรรค์ และพัฒนาองค์กรได้

2. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติของสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการกำหนดวัตถุประสงค์แนวทางปฏิบัติงานและความจำเป็นในการใช้ทรัพยากร การติดต่อสื่อสารในกระบวนการวางแผนเป็นไปอย่างทั่วถึงมีการกระจายงาน ออกเป็นหน้าที่มีการมอบหมายงานความรับผิดชอบอำนาจหน้าที่ให้คำแนะนำ และคำปรึกษาแก่ผู้ปฏิบัติให้สอดคล้องกับมาตรฐานของการทำงานมีการยกย่องให้รางวัลอย่างยุติธรรม ถูกต้องเหมาะสม มีการทบทวนและปรับแผนเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง และผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามที่กำหนด

3. การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ของสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการสังเกตการณ์ มีการรายงานผลในรูปแบบต่าง ๆ มีการกำหนดภาระงาน มาตรฐานและการวัดผลการปฏิบัติงาน ไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน กลไกกำหนดเครื่องมือในการตรวจสอบการปฏิบัติงานที่สะท้อนผลการดำเนินงานมีการนำผลการปฏิบัติงานจริงเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือเป้าหมายที่กำหนด โดยรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบมีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การปฏิบัติการเหมาะสมตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่กำหนดมี

การจัดทำสารสนเทศเพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานจริงกับมาตรฐานที่กำหนดและนำสารสนเทศที่ได้ไปวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

ประสิทธิผลของสถานศึกษา หมายถึง การวัดความสำเร็จและคุณภาพขององค์กรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร สถานศึกษาที่มีประสิทธิผลแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จขององค์กร ผู้บริหารและคณะในองค์กรของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

1. **ประสิทธิผลด้านการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง** หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีผลสำเร็จด้านจัดทำและพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการและความสามารถของผู้เรียน มีการพัฒนาสื่อ การเรียนสอนให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกระดับชั้นของสถานศึกษา อยู่ในเกณฑ์ระดับเป็นที่น่าพอใจ และการเข้าศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงของนักเรียนอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

2. **ประสิทธิผลด้านการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก** หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีผลสำเร็จด้านการจัดกิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม นักเรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้มีเหตุผล สามารถยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่นด้วยความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และมีการพัฒนาตนเองให้มีความคิดที่เหมาะสมกับวัย และปฏิบัติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทยอย่างเหมาะสม

3. **ประสิทธิผลด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน** หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีผลสำเร็จด้านผู้บริหารและครูสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสังคมและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น สามารถนำสื่อ เทคโนโลยีหรือ นวัตกรรมทางการศึกษาที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน มีการพัฒนาอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อมทางการเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่ทันสมัยและมีคุณภาพ และมีการประเมินผลการดำเนินงานและนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

4. **ประสิทธิผลด้านการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน** หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีผลสำเร็จด้านการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงาน ของครูและบุคลากรภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี สามารถแก้ไขปัญหาปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาได้ สามารถร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหาของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประสานความขัดแย้ง

ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาได้ รวมทั้งผู้บริหาร ครู และบุคลากรรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นของสถานศึกษา และร่วมมือกันแก้ไขปัญหาจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

5. ประสิทธิภาพด้านความพึงพอใจในงาน หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีผลสำเร็จทำให้ผู้บริหารและครูรู้สึกพึงพอใจในภาระงานที่ได้รับมอบหมายปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น เอาใจใส่ต่องานพึงพอใจในสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน ได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชามีความภาคภูมิใจต่อความสำเร็จของตนเอง เพื่อนร่วมงาน ความสำเร็จของผู้เรียน และความสำเร็จของโรงเรียนมีความพึงพอใจต่อสวัสดิการของโรงเรียน เงินเดือนการเลื่อนขั้น และความก้าวหน้าในวิชาชีพ

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง ปีการศึกษา 2565

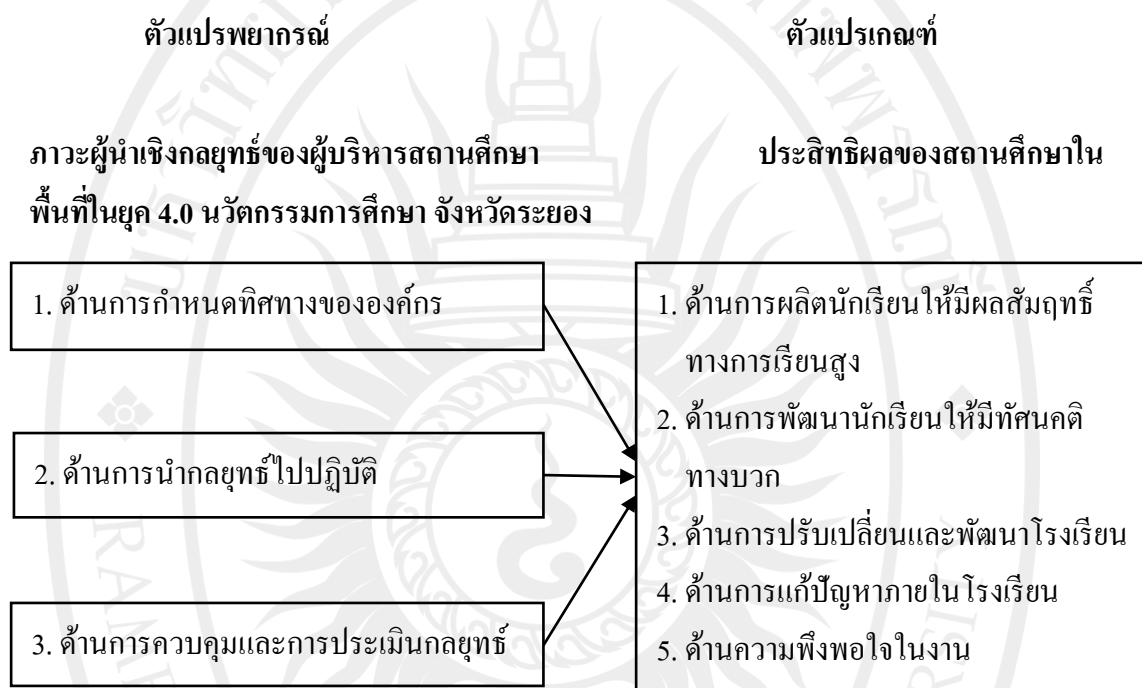
สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชั้นมัธยมศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง ปีการศึกษา 2565

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง หมายถึง พื้นที่การปฏิบัติการบริหารและการจัดการการศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษาซึ่งเป็นพื้นที่ระดับจังหวัดที่สถานศึกษานำร่องในจังหวัดระยองสามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่จังหวัดระยอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 จากแนวคิดของ روبบินส์ และ โคลเตอร์ (Robbins and Coulter. 2003 : 204-205), ดูบริน (DuBrin. 2007 : 389-396), ฮิต และคณะ (Hitt and et al. 2003 : 392-407), สมยศ นาวิการ (2551 : 1, 024-1, 041), ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา (2555 : 9), กมล โสวาปี (2557 : 10-18), วรารักษ์ หนึ่งโชคชัย (2558 : 107-114), วิราพร ดิบุญมี (2556 : 58-69), คชาภรณ์ เสริมศรี (2557 : 25-33), รุ่งนิรัญ พุทธิเสน (2557 : 122-130), เชวงศักดิ์ พุกษาทเวศ และคณะ (2559 : 80-88), แสงระวี ลิตรักษ์ และคณะ (2561 : 711-721), นพรินทร์ สุบินรัตน์ และพิมพ์อร สดเอี่ยม (2561 : 67-82), พิมพ์สิริ ประวิงวงศ์ และคณะ (2565 : 63-75) และประสิทธิภาพของสถานศึกษาจากแนวคิดของมอท (Mott. 1972 : 105-109) ฮอย และมิสเคล (Hoy and Miskel. 2008 : 395-398), กมล โสวาปี (2556 : 10-18), รุ่งนิรัญ พุทธิเสน (2557 : 122-130), วิราพร ดิบุญมี (2556 : 56-69), นิภาพร เหล็กหลิ (2559 : 74-86), คชาภรณ์ เสริมศรี (2557 : 25-33), เรือนเพชร เต็กและจรัส อติวิทยากรณ์ (2561 : 1-7), แสงระวี ลิตรักษ์ และคณะ (2561 : 711-721), นพรินทร์ สุบินรัตน์และ

พิมพ์อ สดเอี่ยม (2561 : 67-82), พิมพ์ิรี ประวิงวงศ์ และคณะ (2565 : 63-75), สุชาวดี ทองโพธิ์ใหญ่ และนิยดา เปี่ยมพีชนะ (2566 : 1-14) จากนั้นนำมาวิเคราะห์และปรับประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง
2. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดระยอง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี